TROLDSPEJLET

Meddelelsesblad for Karin Michaëlis Selskabet. nr. 23 af 25. november 2012.

Indholdsfortegnelse:

1. Betaling af årets medlemskab / side 1.

2. Siden sidst v/ formanden / side 2.

3. Årets julegave til medlemmerne: "Den Farlige Alder" – nu som filmkatalog!

/ løst vedlagt.

4. "DELVIST KVALIFICEREDE SIDESPRING MED KARIN MICHAËLIS….".

Den gamle redaktør i New York / side 3.

--oo--

Fornyelse af medlemsskabet i Karin Michaëlis Selskabet:

Vedhæftet finder du årsopkrævning for selskabet for året 2012. Opkrævningen plejer at blive udsendt efter årets årsmøde i løbet af foråret eller senest i løbet af sommeren, men jeg har været syg i flere omgange og det har derfor trukket ud med at få lavet både et nummer af Troldspejlet og få sendt opkrævninger ud efter de opdaterede medlemslister.

Jeg håber at alt er i orden og skulle enkelte være af den opfattelse, at de allerede har betalt for året 2012 bedes kuponen blot returneret til undertegnede med angivelse af eventuel betalingsdato.

Det er ikke nødvendigt med navn på indbetalingskortet – jeg har allerede registreret hvem der har fået tilsendt hvilke nummer.

Betalingen er den sædvanlige: 150 for enkelt-medlemmer – 200 for par-medlemmer.

Venlig hilsen, og undskyld forsinkelsen,

Henning Høeg Hansen.

Nyhedsbrev fra Karin Michaëlis Selskabet november 2012.

Kære medlemmer

Hermed i kort form informationer om aktiviteter siden sidste nyhedsbrev.

1) Karin Michaëlis Selskabet deltog 11. august i Store Bogdag på Hald Hovedgård med foredrag, digtlæsning og udstilling i De litterære Selskabers bod på pladsen.

2) Ordets dag, en årlig begivenhed i Randers, blev i år afviklet 27.oktober. Spar Nords Karin Michaëlis pris på ti tusinde kroner gik til Randersforfatteren: Henriette E. Møller, som netop har udgivet bogen "Danskerheld", om hold 9 i Iran.

3) Karin Bangs bog: "Min egen Ven. Karin Michaëlis skriver til Peter Nansen", fik som nævnt fine anmeldelser, og vi har siden udgivelsen i marts, haft travlt med at sende bogen ud til interesserede. Der er stadig eksemplarer tilbage, og vi kan da opfordre til, at man køber bogen. Det tynder ud i restlageret. En julegaveide måske?

4) Karin Michaëlis Selskabets hjemmeside er blevet fornemt "fornyet". Tak til Sine Bang for et fint arbejde.

5) Hardy Bach Randers har udarbejdet et program for en byvandring i Randers i KM's fodspor. Den kan man byde ind på, og få en fin oplevelse af den by, der kom til at betyde så meget for KM, ikke mindst i forbindelse med erindringsbogen " Træet på godt og ondt".

Kontakt: Hardybach@mail.dk

6) Styrelsen arbejder fortsat intenst med udgivelsen af " Kvindeportrætter af Karin Michaëlis". Hun var jo, ved siden af det omfattende forfatterskab, også en flittig skribent til dagblade, både danske og udenlandske. Alene til Politiken afleverede hun 141 kronikker. Flere af dem om personligheder hun mødte gennem årene. Vi har udvalgt 14 kvindeportrætter, som vi mener fortjener at blive genlæst i vor egen tid. Vi har på et tidspunkt lovet at afsløre hvem, vi har valgt at udgive: Efter overvejelse bliver det artikler om: Betty Nansen, Amalie Skram, Agnes Henningsen, Ruth Kjær, Selma Lagerlöf, Agnes Smedley, Nielsine Brøndum, Susanna Ibsen, Greta Garbo, Helene Weigel, Emma Goldmann, Eugenia Schwarzwald, Krupskaja, og Karoline Bjørnson. Der er endnu et arbejde tilbage inden bogen kan gå i trykken. Vi holder jer informeret.

7) Årsmødet 2013 er fastlagt til lørdag den 16.marts. Vi har været heldige nogle år at kunne ramme datoen for KM s fødselsdag. Næste år går det ikke, dels er det ikke en lørdag, som skønnes mest hensigtmæssigt, dels kommer Påsken imellem. Så vi håber rigtig mange vil deltage den 16. marts. Program udsendes i god tid. Mødet afholdes i Literaturhaus, Møllegade, København og vi forsøger at finde en foredragsholder.

Styrelsen ønsker alle medlemmer en glædelig jul og på gensyn.

f. Styrelsen,
Inga-Britt Olsen.

DELVIST KVALIFICEREDE SIDESPRING MED KARIN MICHAËLIS I NEW YORK SOMMEREN 2010.

(Af Henning Høeg Hansen)

På flyturen til USA havde jeg besluttet mig for at læse Rigmor Stampe Bendix (datter af den fra KM's erindringer kendte Victor Bendix) bog "FRA MIT LIVS TJØRNEKRAT" (Hans Reitzels Forlag, 1960). Den har længe stået på min læseliste, og det var lidt af et tilfælde, at den røg i håndtasken til turen. Bogen kan ikke nok anbefales til lange flyture – man sidder forkrampet i sædet og kan ikke komme ud af stedet i al for lang tid. Det passer altså fremragende til denne bog, der på alle måder er forkrampet og heller ikke kommer ud af stedet i al for lang tid. Jeg mindes aldrig at have læst en bog svarende til denne langtrukne mor-beretning om et liv i forkrampet erotik, unødvendig sublimering og infantil dominans af en muligvis ikke særlig talentfuld datter. Manglende forklaringer stritter ud af siderne og de forsonende elementer er få. Men lad mig for mine synders skyld nævne et enkelt: hvor Karin Michaëlis sædvanligvis er ude af stand til at levere blot den mindste praktiske detalje vedr. selv meget store logistiske operationer som bespisningen af de sultende i Wien, er Stampe Bendix kvinde for at levere en del oplysende detaljer. Det er i det mindste første gang jeg nogensinde læser noget om hvordan man i praksis organiserede lotteri for at skaffe penge, og det er tillige første gang jeg ser en beskrivelse af de omfattende problemer man havde med datidens jernbanenet, når man skulle have friske fisk fra danske kystbyer til det indre af det centrale Europa. Det er faktisk lige før man kan tilgive Stampe Bendix, at hendes lange beskrivelse af hvordan hun sammen med ægtefællen startede med at fælde træer og endte med at have et fint hus og være gravid, i noget der i den grad ligner det, begejstrede venner fortæller om TV-serien Bonderøven. Bogen indeholder i øvrigt et helt kapitel om Karin Michaëlis og en række spredte sidebemærkninger af ret kritisk art – særligt om Charles Emil Stangeland. Meget passende at jeg samtidig lander i dét guds eget land, der jo også var Stangelands.

AND A LA CENTRAL PARK.

Der er hedebølge i New York, men da jeg nu alligevel er nået så langt som fra Brooklyn til Central Park, er der ingen vej uden om. Jeg vil finde den statue af H.C. Andersen, som Karin Michaëlis lillesøster Alma (gift Dahlerup og betitlet baronesse) fik rejst til minde om den danske forfatter. Den er ikke lige sådan at finde, selv om jeg ved den skal søges på parkens østside sådan ca. halvvejs oppe langs med 5.th. Avenue. Den første venlige opsynsmand i parken afviser fuldstændig, at der er noget at lede efter. Den anden opsynsmand forstår slet ikke mit spørgsmål i første omgang, men kommer så i tanke om, at der vist er noget med The Ugly Duckling" henne ved den lille sø, hvor børn kan leje små sejlskibe. Men han fastholder, at det altså er en statue af en and og ikke af en forfatter. Og da jeg faktisk aldrig har set statuen, er der ingen grund til at være påståelig. Og slet ikke nogen grund til at komplicere sagen ved at fortælle at jeg egentlig bare gerne vil se sokken, for at finde den nøjagtige formulering vedr. hvem der egentlig rejste den. Der er heller ingen hjælp fra diverse forbipasserende, men dette er jo New York, det er søndag, og der er andre ting at tænke på end lige danske forfatterstatuers oprindelse: nede i Gulfen er olieudslippet forårsaget af BP muligvis på vej til at komme under kontrol, staten Arizona er ved egenhændigt at ændre den amerikanske opfattelse af illegale immigranters retslige status og en newyorksk senator (valgt i Harlem) er lige blevet taget med fingrene nede i klejne-

kassen. En hedebølge plager byen og dette er tillige weekenden hvor tusindvis af unge endelig er sluppet hjemmefra Amerikas utallige provinsbyer og skal til at begynde på et af storbyens mange universiteter. Unge mennesker vælter ind i parken svævende i bundløs (men forståelig og tilgivelig) uvidenhed om den danske litteraturhistorie. De fleste ser ud til at have det som jeg – det er deres første dag i Central Park! Så den opvoksende generation er ude på at finde sig selv, og jeg er ude på at finde H.C. Andersen. Og jeg finder ham lang tid før ungdommen har fundet sig selv og har fået alt for faste meninger om noget som helst.

Det er i øvrigt en lidt sær skulptur af H.C. Andersen. Han sidder og læser i en bog og hans eneste tilhører er en and. Men anden har muligvis grund til en vis storfamiliær optimisme, for den gamle digter læser op af "The Ugly Duckling". Set i sammenhæng med eventyret den gamle digter læser, er det vel i øvrigt lidt underligt, at det er en udvokset and frem for en ælling af tvetydig herkomst. Hele pointen i eventyret er jo at den kommende svane netop ikke er en and. Måske er det symbolsk tænkt, at den gamle digter læser op af sine eventyr, og giver anden lidt livsmod: også den har muligheden for at adoptere en ælling af ubestemmelig herkomst, der med tiden viser sig at blive en stolt svane. Vi ved ikke hvad skulptøren har tænkt, og hans navn er ikke medtaget på opstillingen. Faktisk er der kun to egentlige navne på opstillingen – H.C. Andersen og Alma Dahlerup.

Senere på dagen finder jeg dog en oversigt med samtlige skulpturer i New York. Navnet på kunstneren er: Georg John Lober (1892-1961). Skulpturen er opstillet i 1956. Samlet pris 75.000 US$. Omtalt i New York Times den 15.7.1956. Betalt af midler indsamlet blandt danske og amerikanske børn. Og denne oversigt findes naturligvis også på nettet!

Særligt interesserede kan i øvrigt møde op på digterens fødselsdag og få eventyr læst højt!

H.C. Andersen skulptur i Central Park, New York.
Teksten på et følgende billede er på bænkens bagside.

Skulpturen er udført af Georg John Lober (1892-1961).
Afsløringen af skulpturen fandt sted i 1956.

Teksten forfatteren læser op er "The Ugly Duckling".
På skulpturen har ællingen dog nået en ret fremskreden alder, lidt i strid med eventyrets grundlæggende pointe.

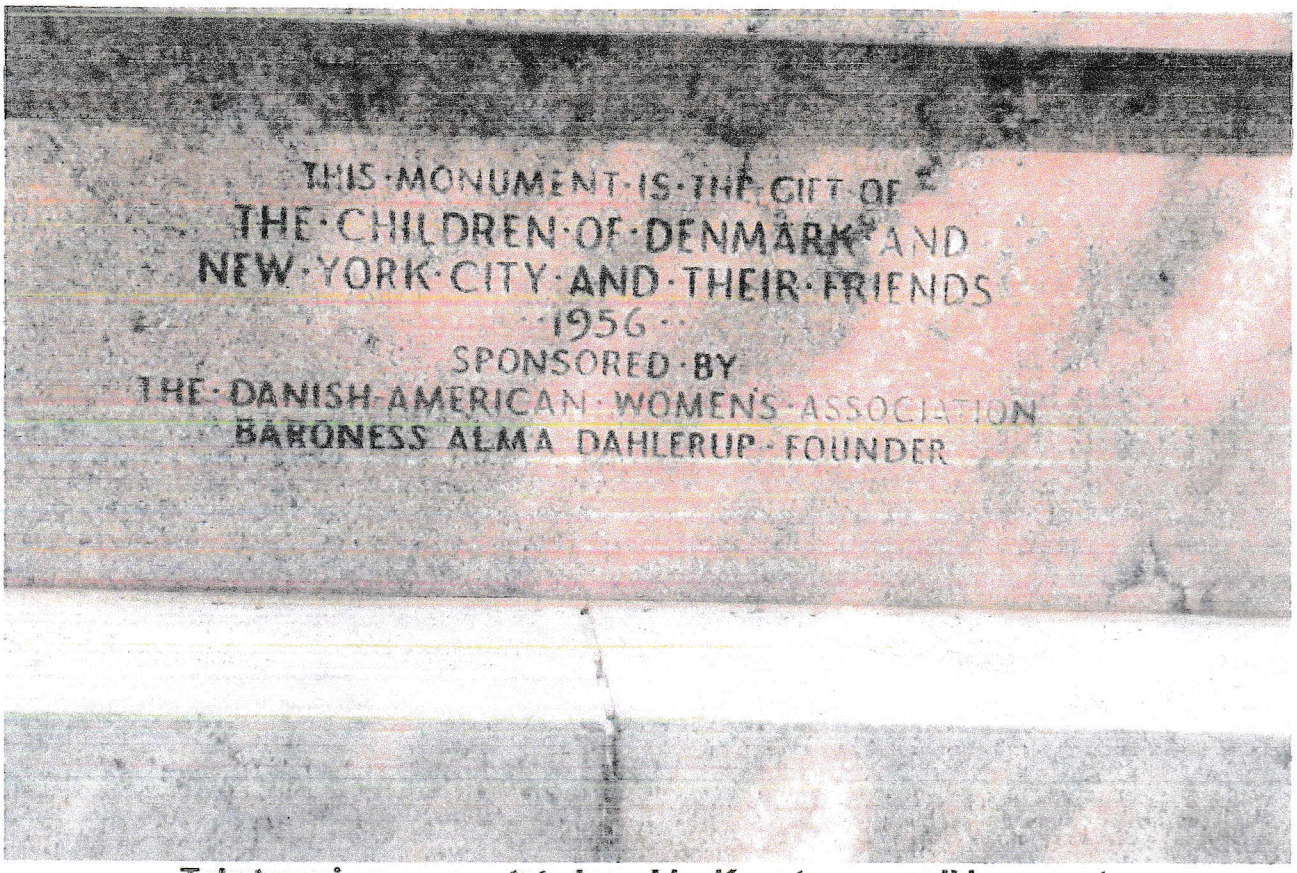

Teksten på monumentets bagside. Kunstneren er ikke nævnt.

I øvrigt har denne skulptur ikke det mindste med Karin Michaëlis at gøre. Der er jo rejst 6 år efter hendes død. Men den er på den anden side ikke uden interesse for forståelse af hendes familie. Og det antages almindeligvis, at ikke mindst den her omtalte skulptur og det senere omtalte "danske kolonihavehus" var årsagen til officiel hædring af Alma Dahlerup. Og jeg tror godt man lidt forsigtigt kan fastslå, at hun mente at ordner og hæderstegn hænger man ikke på idioter, men på de fortjenstfulde. Lidt mindre venligt kunne man antyde at hun var moderat snobbet.

HR. FRICK MED DET MERE EN PÆNE HJEM.

Efter H.C. Andersen (den nøjagtige placering er ved søen "Conservatory Water" på den vestlige side af søen lidt nord for søens midtpunkt) er det bare om at finde tilbage til den østlige side af parken og den 5. Avenue. Vejen ud af parken er Terrace Drive, der på tværs af 5th Avenue løber ud i East 72. Street. En blok nede af 5th Avenue ligger så mellem East 72. og East 71. Street et hus tilhørende en af baggrundshovedpersonerne i Karin Michaëlis liv, nemlig den amerikanske industrimagnat Henry Clay Frick. Det var denne ufatteligt rige mand, som anarkisten Alexander Berkman (muligvis i nogen forståelse med Emma Goldman) forsøgte at myrde i 1892. Som drabsmand var Berkman fagligt set ikke på toppen. Drabet lykkedes som bekendt ikke, men Berkman tilbragte 14 år i fængsel – straffen lød oprindeligt på 22 år. Frick overlevede, og flyttede ud af den verden, der havde skabt hans formue: minedrift og stålværker. Han var, selv blandt brovtende kapitalister, en

tand for hårdhændet i sine ledelsesmetoder til at kunne forblive i branchen. Så det blev Carnegie, der købte ham ud og Frick flyttede til New York. Her købte han sig en hel blok på 5. avenue, og byggede sig noget han kaldte et hjem til sig og sin familie. Det pompøse hus stod færdig i 1914, og da var Berkman igen på fri fod. Frick udtalte sin glæde ved at både Berkman og Goldman nogle år efter blev sat på et skib sammen med masser af ligesindede af særdeles blandet anarkistisk observans og tvangsdeporteret til nydannede Sovjetunionen.

Huset er nu museum, og det var det vist også på en måde da familien Frick var i live. Frick var mildest talt besat af tanken om at skulle virke dannende på det amerikanske folk. Han var – lidt i stil med den danske brygger Jacobsen – manisk optaget af at tage verdens dannelse og komprimere de skønneste genstande ned i museumsskala og så forvente, at alt dette på en måde ville præge folket til en form for forbedring. En oprigtig reaktionær mand med hang til dannelsesoptimisme på folkets vegne! I øvrigt bar Karin Michaëlis ikke på den måde nag til Frick. Faktisk ved jeg ikke om hun overhovedet havde tænkt over sammenhængen. I alle tilfælde – da hun lige før den 2. verdenskrig er i New York og på grund af sin fortvivlede økonomiske situation har brug for alle de gratis fornøjelser hun kan finde, er det bl.a. på Fricks museum hun går til gratis koncert. Og mig bekendt forbandt hun aldrig sin ven Berkman med situationen. Museet har i øvrigt en lille butik, hvor man på vanlig vis kan købe bøger og memorabilia. Jeg tjekkede lige et par af bøgerne – og skaberens fortid skjules ikke på nogen måde. Man kan finde Fricks beskrivelse af attentatet og hans ret hånlige omtale af Berkman, og se gengivet hans helt udelte glæde over at USA endelig tog sig sammen til at sende alle anarkisterne til USSR med skib, så ordentlige folk igen kunne gå på gaden i fred.

I øvrigt kan museet på alle måder anbefales – lige bortset fra at man ikke må tage billeder og som noget helt selvfølgeligt heller ikke medbringe børn under 10 år. Donerer man et meget stort beløb til museet, bliver man inviteret til en middag med direktøren og har privilegeret adgang til særlige dele af huset og den tilhørende have. Der har altid været små diskrete fordele ved at være rig. Men dette er USA, og her er man ikke kede af at røbe den direkte sammenhæng mellem penge og fordele, og en mere end nydelig ung kvinde sætter mig ind i sammenhængen ved at forklare mig "donationsstrukturen".

CHARLES EMIL STANGELAND – EN FUSER?

Lige inden jeg rejste hjemmefra, havde jeg på nettet fundet flere nye udgaver af den eneste bog, som Karin Michaëlis' 2. ægtefælle Charles Emil Stangeland nogensinde har publiceret. Det drejer sig om hans bog fra 1904 om historiske aspekter af demografien ("Pre-Malthusian Doctrines of Population: A Study In The History Of Economic Theory". The Colombia University Press, 1904), som jeg en gang for mine synders skyld har lånt på Det Kongelige Bibliotek. I betragtning af, at det drejer sig om en primært historisk gennemgang af teorier om befolkningsudvikling, forekom det mig egentlig ret sært, at denne på alle måder forældede bog ligefrem skulle være kommet i flere nye udgaver. Det er den heller ikke. Nettet er fuldt af falske tilbud. Så der var ingen grund til at lede efter en forklaring på hans tilsyneladende nye popularitet. I øvrigt er det en bog, der kræver en del af sin læser vedr. en afkodning. Og jeg har ikke den nødvendige demografiske viden til lige at finde ud af om CES allerede i 1904 var på vej ud på et argumentativt skråplan vedr. befolkningsteorier. Med andre ord – var hans befolkningsteoretiske forståelsesramme allerede i 1904 af en

præ-nazistisk racehygiejnisk karakter og havde bogen kunnet gøre Karin Michaëlis lidt klogere på denne sære mands sande natur?? I alle tilfælde har jeg aldrig kunnet finde en overbevisende kilde vedr. om hun nogensinde fik sig taget sammen til at læse bogen.

Jeg er heller ikke vidende nok om den demografiske begrebsverden til lige at kunne afgøre, om bogen viser noget om mandens karaktertræk, eller om det i virkeligheden "bare" er en historisk gennemgang af nogle faktuelle historiske data.

Men jeg troede altså tidligt på sommeren 2010 at han havde fået en renæssance i USA. Men det viste sig bare at være snyd på nettet. Man slår op på www.bookfinder.com, og skriver hans navn i søgefeltet, og op kommer flere forskelligfarvede udgaver af hans bog. Men det er snyd. Der er ikke tale om forlag, der har bogen til salg eller for den sags skyld antikvariater. Der er tale om at nogle forlag har slået sig op på POD ("print on demand") og det burde jeg have fundet ud af hjemmefra. Som sædvanlig: begejstring lammer ofte forstanden....

Det skulle der altså en boghandler hos "Strand" i New York til at fortælle mig. Han fortalte mig også at markedet for Karin Michaëlis i USA var mere end ringe, og at denne gigantiske kombinerede boghandel og antikvariat, der praler med at have 18 miles af bøger på hylderne (og en del andre steder) p.t. kun havde 1,5 centimeter Michaëlis til salg. Nemlig en enkelt bog i form af "The Child Andrea". Man bliver ikke klog af at gå i forretninger - boghandlere undtaget.....

ELLIS ISLAND.

Jeg tager en dag ud på Ellis Island, hvor et meget omfattende museumskompleks er ved at tage form. Det er jo et sted hvor vi alle har haft et par familiemedlemmer på gennemrejse. Museet kan ikke nok anbefales. Dette er jo skødet, der fødte i det mindste den ene halvdel af den amerikanske nation. Og så er det jo et fantastisk sted til historiske studier. Ville man for nogle år tilbage vide, hvornår det helt nøjagtig var, Sophus Michaëlis rejste ind i USA for at se opsætningen af sin forestilling "Revolutionsbryllup", var man henvist til at grave sig ned i støvede dokumenter på Det Kongelige Bibliotek. Men her på Ellis Island, har man simpelthen sat samtlige oplysninger fra samtlige rejsende på en database, så man (via: www.ellisisland.org) blot kan skrive: "Michaëlis, Sophus" og op på skærmen kommer oplysningerne om at Sophus rejste ind i USA den 30. november 1909, og samtidig viser skærmen lige det originale indrejse dokument, samt et billede af det skib han rejste med. Skibet hed i øvrigt "Hellig Olav", og af dokumenterne i sagen fremgår det at Sophus over for myndighederne oplyst, at han hverken var polygamist eller anarkist – samtidens kodeord for henholdsvis "mormon" og "terrorist". Og rejste han så sammen med Karin? Nyt tjek – og ja – ægteparret Michaëlis ankommer på samme dag og med det samme skib. Og hvornår var det egentlig at Karins forældre var på deres så meget omtalte rejse til USA. Nyt tjek – lær lige at Brøndum staves Brondum og ikke Broendum – og op på skærmen kommer så også denne rejses detaljer.

Og her er det så lige at tvivlen melder sig når man ser alle disse gamle "Amerikabåde". Hvad er det lige, der gør, at Karin Michaëlis gentagne gange beskriver og romantiserer livet om bord på disse skibe. For her på Ellis Island kommer billederne af skibene frem, og

samtidig ser man skibenes tekniske specifikationer og deres fordeling af passagerer. "Hellig Olav" rummede 1170 passagerer fordelt med 130 på 1. klasse, 140 på 2. klasse og 900 under dæk på 3. klasse. Og efter det jeg havde læst diverse steder og i forfatterskabet, og helt specielt efter at jeg lige havde læst et gammelt manuskript om KM's forældres rejse, kom det faktisk noget bag på mig, at der lige under fødderne på Karin og hendes familie faktisk befandt sig en enorm mængde fattige på 3. klasse på vej til den nye verden.

På en måde foruroliger det mig, at KM så mange gange kunne passere denne særlig ø, uden at hun på noget tidspunkt tog sig for at beskrive den massive strøm af indvandrere.

Et par uger før afrejsen til New York, bladede jeg lidt i en gammel bog fra et loppemarked i Fiolstræde - "Yngre Danske Digtere" (2.samling) fra 1906. Jeg købte den for en femmer, fordi den indeholdt en enkelt novelle af Karin Michaëlis, nemlig "Ras Røgter". Bogen viste sig at indeholde en perlerække af små tekster, skrevet af mennesker, der på alle måder er glemt. En af dem passer dog fint ind i denne sammenhæng med Ellis Island. Der er skrevet af Walter Christmas og hedder "Julemad". Den handler om en mand fra 3. klase på en Amerika-båd, der for en enkelt aftens skyld (juleaften!!) tiltusker sig adgang til 1. klasse. Han bæres død fra borde ved ankomsten, kort tid efter, på Ellis Island. Han har forædt, fordrukken og forsyndet sig. Og den slags dør man jo af hvis man kommer fra underste dæk. Den lille novelle anbefales, hvis man da ikke ligefrem vil gå til den yderlighed at læse hos Johannes V. Jensen om de svedige kullempere for at få en ide om de sociale skel på et skib. Moralen er i alle tilfælde, at man skal kende sin plads for at kunne overleve. Også på et skib på vej over Atlanten.

Men ellers er konklusionen bare den helt enkle. Karin Michaëlis er selv lejlighedsvis på vej til USA og skriver om det. Hun træffer Stangeland om bord på en returnerende amerikabåd og skriver om det. Og hun skriver om sine forældres rejse til USA i de mest rosenrøde vendinger. Det er egentlig sært at hun aldrig rigtig så flertallet af passagererne på emigrantklassen.

Og lige en note til de forskningsinteresserede: det allerbedste ved arkivet på Ellis Island – ud over at man kan bruge det via nettet – er at det er et samlet ankomst-arkiv! Så når Karins bror Hans rejser fra Sydafrika til USA, fanger arkivet også ham! Og vil man virkelig kende alle mulige detaljer, er det også her i arkivet, at man kan finde ud af hvem den enkelte rejsende opgav som referencer til myndighederne. Dette sidste er ganske vist ofte skrevet med meget små bogstaver (i håndskrift naturligvis!!), men lader sig dog tyde ved lidt kombineret tålmod og forstørrelsesglas.

"STJERNE FOR EN AFTEN".

Mens jeg sidder i Brooklyn og overvejer hvordan det egentlig hænger sammen med Karin Michaëlis syn på indvandring til USA, når jeg frem til at hun muligvis har brugt mere af sin egen familie end hun lige vil være ved. At hun med andre ord i sit skuespil fra 1915 – "En mors øjne" – bruger løs af sin egen familie. Og der er egentlig en interessant ting vi ikke ved ret meget om: hvad tjente Karins svoger Joost Dahlerup egentlig sine penge ved?

Så det bliver til lidt søgen på nettet. Hvor boede familien Dahlerup egentlig i forstaden New Rochelle? New York Times af 25.12.1912 skriver om Karins bryllup med Charles Stangeland, og opgiver adressen til Hillchest Avenue i New Rochelle. Men der er tilsyneladende ikke noget af det oprindelige byggeri tilbage på denne adresse.

Mens jeg søger rundt på nettet på gamle kort og billeder fra den tid dukker der lige et interessant manuskript op – "STAR FOR A NIGHT" – til salg på www.royalbooks.com , der er en antikvarboghandler i Baltimore:

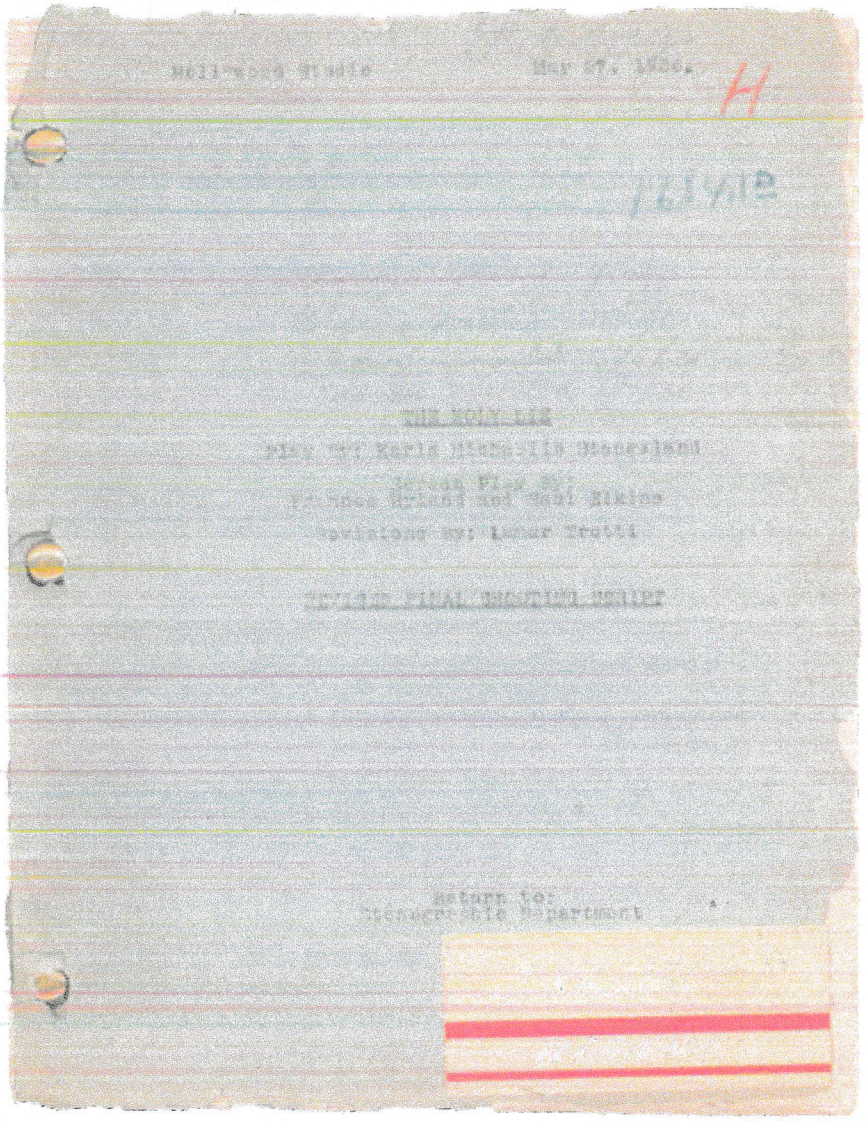

Nettet fører altså igen ud på de mest ejendommelige vildveje. Dette er vist den sidste rest af den uendelige unedskrevne legende om "Karin M goes to Hollywood". Der er formodentlig tale om en filmudgave af "En mors øjne". Manuskriptet begynder som The Holy Lie", men ender på et tidspunkt som "Star for a Night". Og dette manuskript fra 1936 er til salg hos en antikvarboghandel i Baltimore. For den trods alt beskedne sum af 275 US$. Jeg overvejer lige et sekund, om jeg skal leje en bil for at køre de omkring 300 kilometer syd på til Baltimore. Der er gode grunde til at undslippe New York – hedebølgen er massiv

med 36 grader i skyggen – og lokale aktivister er begyndt at gøre som man plejer at se på klassiske fotos fra New York – at åbne for brandstanderne på gaderne så der er kølende vand til ungerne. Sådan er det i det mindste ude i vores latino-forstæder, mens man udvalgte steder på Manhattan har brandfolk til den slags. Jeg afstår dog fra at leje en bil til Baltimore, og bliver hjemme i heden. Dagen bliver en sand opvisning i brandbiler, der prøver at lukke flest mulige brandhaner for at bevare trykket på ledningerne i tilfælde af at vandet skal bruges til sit oprindelige formål. New York Times gør det klart, at fortsætter hedebølgen må borgerne vælge mellem "gade-brusebad" eller at få slukket eventuelle brande.

Da nattens kølighed indfinder sig går jeg på "E-bay" for at shoppe lidt filmminder fra "STAR FOR A NIGHT". Og det viser sig naturligvis, at der er masser af billeder fra filmen til salg – billeder af den slags, biografer udstillede i "udhængsskabe" i gamle dage. Igen: nettet er utroligt – samlerne er utallige – og sælgerne på E-bay grådige – heldigvis, for så udstiller de alle de billeder de har gemt og agter at få solgt. Men man kan jo nøjes med at kigge og blive klogere. Og denne film er i hænderne på folkene fra Hollywood gået fra at være en indvandrerhistorie med udgangspunkt i Danmark til at være en art lægeroman fra Østrig. Så vidt jeg kan se nåede filmen i øvrigt ikke til Danmark, men arkiverne er faktisk lidt tvetydige i deres støvede budskaber.

I MORMORS KOLONIHAVEHUS...

I 1939 åbnede en verdensudstilling i New York. Det var sidste sommer før den store krig brød ud i Europa, og udstillingen afspejlede den amerikanske optimisme og ønsket om fred i verden. Udstillingens veje er bl.a. opkaldt efter internationale organisationer. Det er på denne udstilling at man for første gang får set TV-transmissioner i praksis, man ser en verden hvor alle har en bil og hvor der suses rundt på modeller af forbundne broer og motorveje og verden er fuld af muligheder. Og for at sætte trumf på er det muligt at ankomme tidligt om morgenen til udstillingen og afgive bestilling på en bil, der så leveres samlet om eftermiddagen i overensstemmelse med ens ønsker - lige til at køre hjem i! Det er faktisk et helt selvstændigt mål for verdens fremgang, at man seriøst er nødt til at beskæftige sig med om der nu er parkeringspladser nok ved udstillingsarealerne.

Kigger man på kort over udstillingen, ser man bl.a. at Leauge of Nations har sin egen store stand. Danmark er også selvstændigt repræsenteret med en pavillon, og med et annex i form af et kolonihavehus. Men i øvrigt er både Ford, General Motors og AT&T tilstede med udstillinger der hver for sig er flere gange så store som den danske stand. Alt er muligt i denne verden, og den nygifte danske kronprinsesse Ingrid besøger dagen efter sit officielle besøg verdensudstillingen incognito for at prøve det helt utrolige: at kunne ringe direkte hjem til Sverige!

Kronprins Frederik talte på den særlige "Danmarks Dag" som officiel repræsentant for Danmark. Kigger man i nogle af de gamle billeder fra begivenheden skal man dog kende hans udseende, for i skyndingen har arkivfolkene i New York ikke lige fået hans navn skrevet bag på billedet. Faktisk tror jeg nok den lokale presse var noget mere optaget af den smukke Ingrid end af tronarvingen. Går man til danske kilder i sagen er det vist mest

fordi der i forbindelse med tronfølgerparrets besøg i New York blev lavet en afdeling af veteraner fra Dern Kongelige Livgarde, at vi overhovedet ved noget om besøget.

Søstrene Karin og Alma var blandet ind i en lille særskilt afdeling op ad den officielle danske stand, idet Alma sammen med andre interesserede kvinder (alle medlemmer af "The Danish-American Women's Association") havde fået lavet et lille kolonihavehus, som en slags demonstration af noget særligt dansk. Og de interesserede kvinder vedligeholdt både hus og have gennem hele den første sæson udstillingen var åben – maj til september – og ifølge New York Times af 16. april 1939 havde man taget forskellige initiativer til indsamling af penge til driften af kolonihavehuset: "Members of the association will keep up the garden during the Fair through home entertainment. Their garden fund will also benefit by a lecture to be given by Mrs. Karen Michaelis, author of "The Dangerous Age", and sister of Mrs. Dahlerup, who arrived here last week".

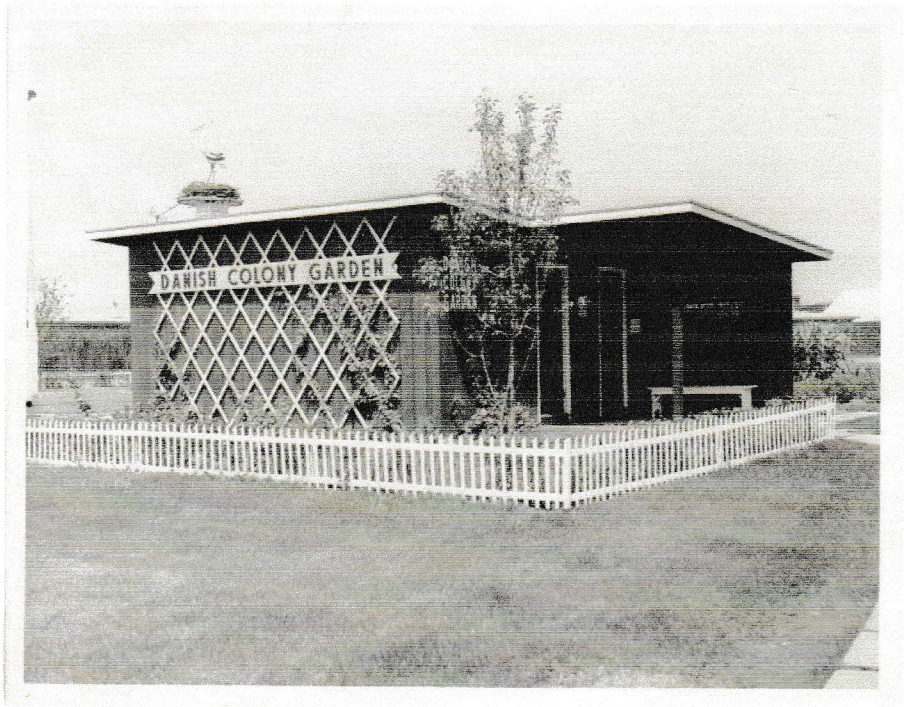

Jeg ved ikke om avisen har fået rigtigt fat i størrelsen på det lille kolonihavehus, men hus og have angives til at være på et samlet areal af 80 x 50 "feet" – hvilket vel er ca. 400 kvadratmeter. Men det var med hus og redskabsskur, hyppede kartofler og jordbær plantet i overskårne vintønder, der løbende kunne drejes så bærrene hele tiden vendte mod solen.

Mens udstillingen var lukket for vinteren og først genåbnede til den afsluttende 2. sæson i maj 1940, havde verden flyttet sig på afgørende felter. Danmark var blevet besat, og de interesserede kvinder fra den dansk-amerikanske sammenslutning stod over for et problem: ville de forbindes med det officielle Danmark? Det ville de ikke, så de lod meddele i New York Times af 15.4.1940, at det danske kolonihavehus ville blive "maintained entirely apart from the official Danish exhibit". Kvinderne havde valgt side, og den lille kolonihave var blevet ca. 400 kvadratmeter uafhængigt og ubesat dansk område.

I øvrigt fremgår det ret klart af sammenhængen i diverse avisartikler, der blev skrevet om det danske kolonihavehus, at det ikke bare var meningen, at huset skulle vises frem. Formålet var faktisk af få de newyorkske byggemyndigheder til at interessere sig for projektet som en model, der kunne bruges til at skabe mere tålelige forhold for den lokale storbybefolkning.

Det ejendommelige er at Karin Michaëlis allerede forud for alle disse overvejelser havde skrevet om Verdensudstillingen i New York. Det skete i en kronik i Politiken den 2. maj 1937, mens udstillingen endnu var i planlægnings- og opbygningsfasen. Her advokerer hun for en dansk deltagelse i udstillingen. Hun nævner en perlerække af danske mænd, der kunne være i centrum for en udstilling: H.C.Andersen, Niels Bohr, Laurits Melchior, Peter Freuchen og Texiére, idet sidstnævnte er en nu glemt kongelig skuespiller, der læste op af og indspillede den første tonefilm med eventyr af H.C.Andersen. Karin Michaëlis slutter sin kronik med følgende passage:

"Hvad om vi i hvert Tilfælde udstillede et Vokskabinet med vores store Mænd? Der er jo nok at tage af. Og foruden de døde og de levende af fortjente danske Mænd er der jo rene Horder af berømte Storheder af anden Generations Indvandrere. Kom de med i Vokskabinettet, måtte der en Bygning til af Størrelse som Vatikanet – mindst. Men det vil Amerikanerne nu nok ikke finde sig i.

Paa et Kort oppe i firsindstyvende etage i State Empire Building mærkes alle udstillende Lande af med smaa sirlige Flag. Jeg har anskaffet det eneste, der faldt ned fra Himlen, og venter nu kun paa et Ord derhjemmefra for at gaa op og stikke det paa Plads".

Som allerede nævnt blev udstillingen til noget. Danmark mødte officielt frem, og området kan den dag i dag besøges. På området findes i dag Louis Armstrong Stadium og Billie Jean King Tennis Centre, og det var her Caroline Wozniacki for nylig næsten vandt US Open....Store dele af området er i dag almindelig park og eneste minde om verdensudstillingerne er for så vidt de lidt sære førkrigs-optimistiske vejnavne.

Hvad der egentlig blev af det danske kolonihavehus vides vist ikke. Efter Karins død fik Alma en pris af Det Danske Kolonihaveforbund, men efter en opringning til denne stadigt eksisterende organisation, står jeg stadig lidt på bar bund. De amerikanske kilder fortæller at planen vist endte med at der kom nogle kolonihaver på Staten Island. Men jeg har ikke fundet kilder, der bekræfter det.

Men de store mænd og det nationale greb i alle tilfælde søstrene. Det gjorde det med et ord af Karin Michaëlis på "Landsmandsskabets Vegne".

Lidt graven i amerikanske arkiver vil formodentlig kunne føre frem til at detaljerne i den danske deltagelse i Verdensudstillingen kom frem i lyset. Et eller andet sted må man kunne finde den dansksprogede avis, som Almas ægtefælle Joost Dahlerup var redaktør for gennem mange år. Avisen hed "Nordlyset" og var så vidt jeg har kunnet snuse mig frem til en storbyavis med hang til dannelse og moderat snobberi. Lidt i modsætning til den mest udbredte dansksprogede avis i USA – "Bien" – der mere havde sine læsere blandt danske bønder på de store sletter.

Men guldet kommer altså ikke kravlende af sig selv. Heller ikke på nettet. Kig godt på billedet af Karin Michaëlis og de 3 andre. Søger man på ordet "Karin Michaëlis" dukker billedet ikke op. Heller ikke selv om det er skrevet med blyant på bagsiden. Men har man først fundet billedet kan man "vende det om" og se at det altså er Karin Michaëlis (med Alma på sin venstre hånd). Man skal med andre ord vide, at KM var på denne udstilling og så søge på "Denmark" og håbe på det bedste. I øvrigt tror jeg ikke at det omtalte billede var blevet

taget, havde det ikke været for Mrs. Astor. Og hun udgør i søgningsmæssig henseende et helt selvstændigt problem, idet hun kan være 3 forskellige personer, fordi den rige Mr. Astor løbende foretog en udskiftning i den hustruelige rækkefølge. Busten under det danske flag er i øvrigt Jacob A. Riis

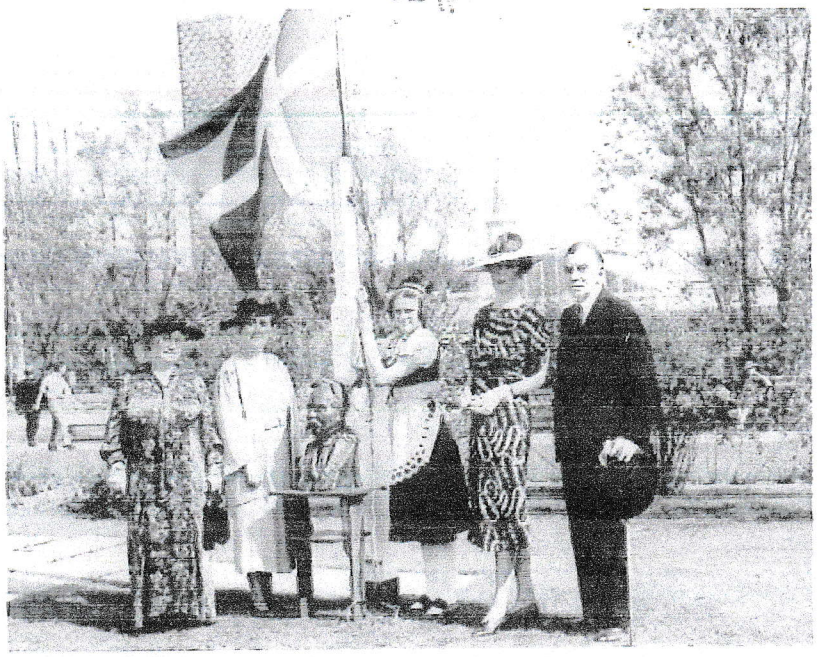

Men det er noget mere end betagende at arbejde med denne artikel i efterbearbejdningsfasen. Pludselig går det op for mig, hvor fantastisk meget internettet betyder. Ikke alene selve internettet, men det fantastiske indhold, der fyldes på det. Tag nu noget så enkelt som det kolonihavehus, som jeg vidste, havde et eller andet med KM at gøre. Jeg så en gang for mange år siden et særdeles dårligt billede af det på KB. Men jeg havde ikke behøvet at være i New York for at finde det. NYPL (New York Public Lib.) har fået den fantastiske ide at lægge f.x. samtlige pressefotos fra Verdensudstillingen på nettet. Man åbner blot arkivet via nettet, skriver søgeordet "Danmark" og op popper stribevis af billeder med Kronprins Frederik på talerstolen og et fantastisk billede af den nævnte tønde med jordbær.

Jeg rejste naturligvis ikke til New York for at finde ud af noget om Karin Michaëlis. Det faldt sig bare undervejs. Jeg tog naturligvis til New York for at se Ground Zero, Lennons evige jordbærmarker i Central Park, Strands boghandel, det fantastiske kinesisk-amerikanske museum i China Town og opkomsten af socialt boligbyggeri i Harlem. De fleste aftener brugte jeg på at læse Hilary Spurlings nye biografi om Pearl S. Buck (der i øvrigt har visse lighedspunkter med Karin M) og hengive mig til min foretrukne feriebeskæftigelse – læsning af lokale aviser. Sætter man sig for at læse og forstå hele New York Times søndags-

udgave, bliver det let hen ad onsdag før man holder op med at føle sig direkte dum. Og på det tidspunkt ligger der så hele tre aviser og ser anklagende på en fra bunken...

HUSE OG LEJLIGHEDER I NEW YORK.

Alma og Joost Dahlerup boede forskellige steder i forstaden New Rochelle frem til omkring 1937, hvor parret flyttede til Manhattan.

Man kan danne sig et nogenlunde overblik over deres forskellige adresser ved at tage samtlige oplysninger fra Blå Bog. Her kan man følge både Alma og Joost frem til de dør i henholdsvis 1969 og 1944.

Jeg tror jeg har været samtlige relevante adresser igennem og snakket med den lokale dørmand eller nogle med kendskab til stedet. Og med nogen sikkerhed tør jeg godt slå fast at samtlige huse er endt i slum og forfald – og er derfor endt med i en eller anden form for byfornyelse. Med undtagelse af et hus: 205, West 57. Street. Denne bygning, kaldet "The Osborne Apartments", er blevet fredet og står temmelig uændret den dag i dag. Ifølge Blå Bog boede Joost der frem til sin død, og Alma blev boende der frem til 1947. Ægteparret flyttede formodentlig ind i 1937. Flere tjek af kildemateriale siger mig at dette også var et sted Karin Michaëlis kom en del.

Er man turist i New York er stedet meget let af finde: et par gader "ned" fra den sydlige ende af Central Park.

EFTERSKRIFT: DE LØSE ENDER I NEW YORK…

Ferier er at finde huse ingen har brug for at vide noget om. Ferie er på en måde også at erfare, at man i mindre og mindre omfang overhovedet behøver at rejse: langt det meste kan man nemlig finde via nettet. Det er jo bare at åbne for Google Street-view og taste adressen på "The Osborne" ind – og på et splitsekund kan man se hele denne fantastiske bygning. Så i stedet bruger jeg 2 billeder af nogle skilte. Dem kan man trods alt endnu ikke zoome sig ind på.

Måske blev jeg ikke så meget klogere på Karin Michaëlis på denne tur. Men en gang, hvor jeg får tid, vil jeg alligevel prøve at finde slutningen på historien om kolonihavehuset. Der findes med sikkerhed et arkiv indeholdende den afsluttende forklaring. Jeg fandt det ikke i denne omgang. Vi flyttede ind fra latino-forstæderne til Chelsea Hotel for at prøve at leve blandt de døde skribenter, de delvist levende myter og det evige håb om at skabe bare en enkelt sætning af betydning. Og tro mig: det kan man sagtens få en uge til at gå med!

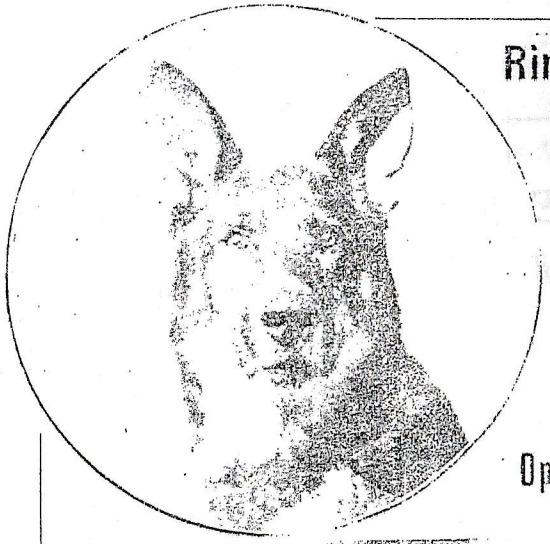

Rin Tin Tin,
den vidunderlige Hund i
„Det graa Spøgelse"
og
Bernhard Goetzke,
Carmen Boni og
Agnes Petersen
i
Oprøret i Kina

Et Dobbelt-Program
af enestaaende Kvalitet, med to glimrende Storfilm, der snart kommer fra
FREDE SKAARUP FILM

✶

Gaa og se det!

A/S LIKRICKBIVN

DEN FARLIGE ALDER

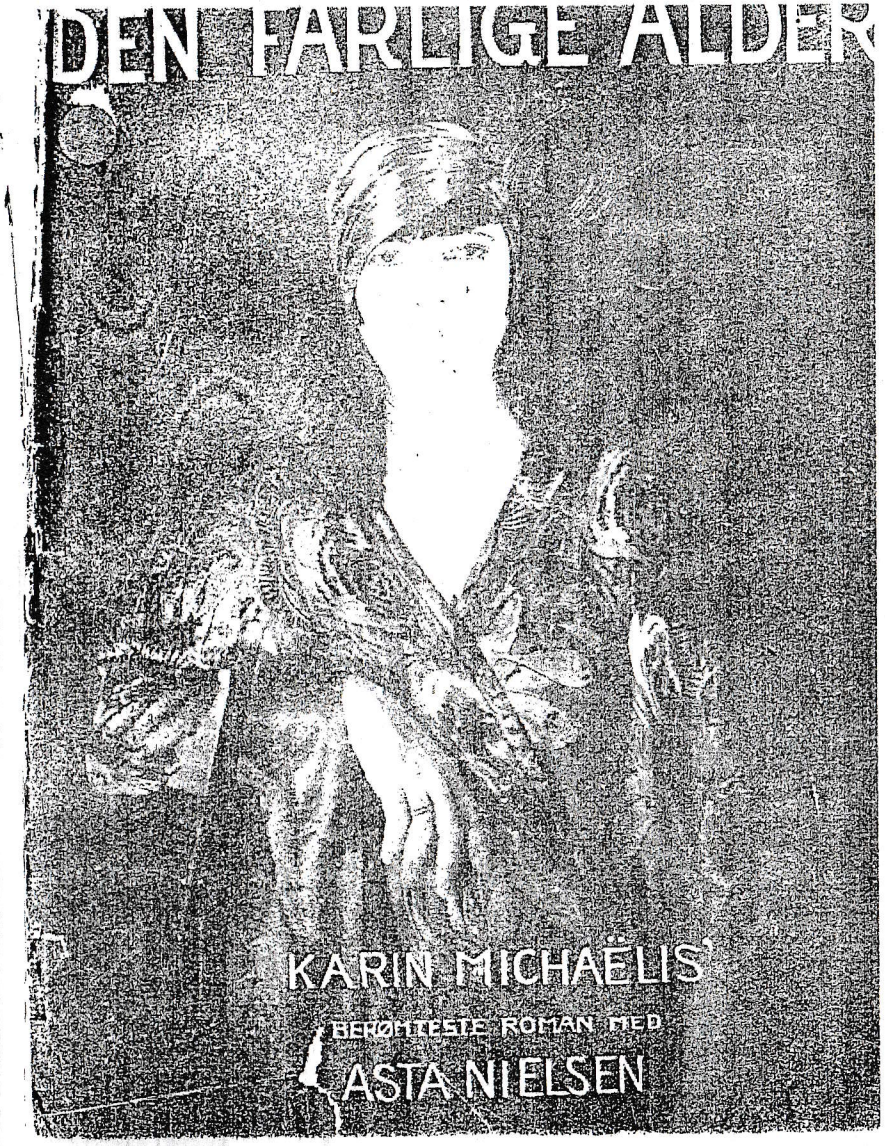

KARIN MICHAËLIS'
BERØMTESTE ROMAN MED
ASTA NIELSEN

1927 17-1-28

Den gyfahrliche Alder.

Den farlige Alder

Efter KARIN MICHAËLIS' berømte Roman

I Hovedrollen:

ASTA NIELSEN

Iscenesættelse: Eugen Illés

Rollebesætningen:

Richard Lindtner, Universitetsprofessor	Bernhard Goetzke
Elsie, hans Hustru ...	ASTA NIELSEN
Wellmann	Hans Wassmann
Lilly, hans Hustru ...	Trude Hesterberg
Jørgen } Studenter { ...	Walther Rilla
Axel } Studenter { ...	Hans Adalbert Schlettow
Magna Rothe, Studine	Maria Paudler
Torp, Kokkepige.....	Lucie Höflich
Chaufføren	Ernst Rückert
Monsieur Pierre	Adolpe Engers
Resi, Serveringsjomfru	Ressel Orla
Jensen, Fisker.....	Hermann Vallentin
Nelly, Stuepige	Lilian Weiss

*

Officin:
Illés Film

Eneret:
Frede Skaarup Film

Den farlige Alder.

Hvor ofte bliver Ægteskabet ikke til en Trædemølle. De to, der engang bandt deres Skæbner til hinandens, opdager en Dag, at Livet har mistet sit Indhold. Det er, ligesom om de ikke før har mærket det. Alt er blevet en Vane — men saa kommer den frygtelige Opvaagnen, hvor de forstaar, at de i Aarenes Løb er gledet længere og længere bort fra hinanden.

De fleste resignerer maaske, men der er andre, for hvem Livet med ét er blevet uudholdeligt — og som maa bryde ud.

Det er, som om Mændene bedre kan glemme, at Ægteskabet ikke mere er, hvad det engang var. De kan

glemme for Arbejdet. Men Kvinderne. Det sker, at de opdager, at Alderens grusomme Spøgelse nærmer sig — og da kommer Prøvelsens Dage. —

I tyve Aar havde Fru Elsie været gift med den højtbegavede Videnskabsmand, Professor Lindtner. I tyve Aar havde hun levet sammen med en Mand, der var ordenlig til Pertentlighed, og som næsten helt og holdent gik op i sit Arbejde. Ægteskabet var ikke ulykkeligt, men en Dag brød Stormen ind over Hjemmet.

Elsie var ikke gaaet blind gennem Livet. Hun havde set, hvorledes Veninderne havde givet deres Tilværelse nyt Indhold — ved at tage en Elsker, men alt det bedste i hende havde gjort Oprør overfor et saadant Bedrag.

En Dag kommer hun uforvarende til at agere Skærmbrædt for sin Veninde Lily og hendes Elsker, en ung Student ved Navn Axel Bugge. Hun er meget ked af den Rolle, hun kommer til at spille, men hun kan dog ikke forraade Veninden. Foruden de to er dog ogsaa en anden ung Student, Jørgen Malthe, til Stede — og den unge Mand bliver interesseret i den elegante Verdensdame.

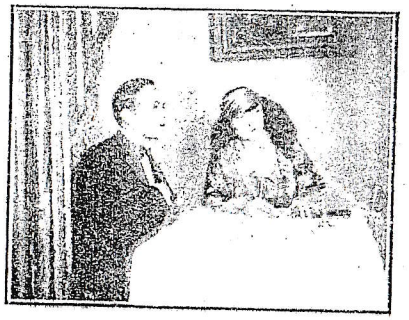

Kort Tid efter kommer Jørgen Malthe, der er Professor Lindtners Yndlingselev, op til sin Lærer for at spørge ham om noget vedrørende Studierne — og her træffer han for anden Gang Elsie. De to bliver alene, og hun beder ham om ikke at tale om hendes Tilstedeværelse ved Lilys Selskab, hvor hun var blevet tvunget til at spille en saa nedværdigende Rolle.

Jørgen Malthe har een Lidenskab foruden sin Videnskab — og det er Musikken. Og uden at vide det drager han Elsie imod sig ved at spille for hende. Hun forstaar pludselig Ungdommens Charme, og samtidig føler hun,

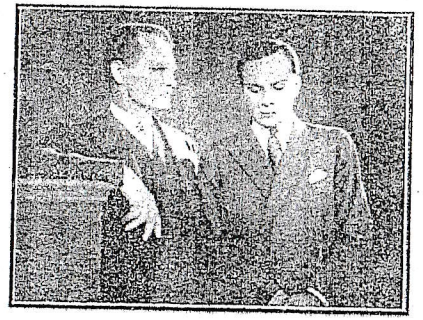

at hun selv er ved at blive ældre. Som i et Glimt forstaar hun, hvor hendes Ægteskab er blevet til blot og bar Vane — og hun griber sig selv i at tænke de samme Tanker som Veninderne. Hun glider over mod det Bedrag, som hun foragtede og afskyede — —

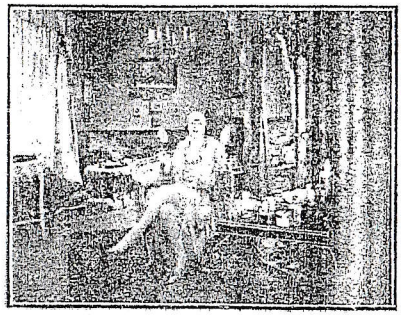

Elsie og Jørgen Malthe begynder at komme sammen — i Operaen og ved Koncerter — og de er lykkelige i hinandens Selskab.

Men paa et lille Værelse sidder en ung Pige, Magna Rothe — og hun er ulykkelig over, at Jørgen, hendes Barndomsven og Studiekammerat, er ved at glide fra hende. Hun er

en naturlig ung Pige, og hun elsker Jørgen. Men han er optaget af Elsies Erfaring, Elegance og Personlighed.

En Dag vil Professor Lindtner hente sin Hustru i Operaen, og da faar han at vide, at hun kort efter Forestillingens Begyndelse forlod Teatret med en ung Mand .....

Ærlig og aaben, som han er, spørger han sin Hustru om, hvor hun har været. Hun prøver paa at slippe uden om det... men saa føler hun det uværdige i Bedrageriet — og hun siger Sandheden.

— Vi maa skilles! Jeg elsker en anden!

Professor Lindtner bøjer sig for Skæbnen. Han vil ikke holde paa sin Hustru mod hendes Vilje — og de forlader hinanden.

Endelig er Elsie fri — og hun føler sig ung og lykkelig. Og da hun tager hjem til Jørgen Malthe, saa er de som to lykkelige og forelskede Børn.

Men Elsie er ikke ung længere — og som en mørk Sky ude i Horisonten føler hun Alderdommen. Og hun føler, at hun inden længe vil miste Jørgen... Han har hele Ungdommens Kraft og ogsaa Ungdommens Letsind — han vil snart glem-

me hende og vende tilbage til sin lille Barndomsveninde.

Og da beslutter hun sig til hellere selv at bryde. Hun drager ud paa Landet for at være helt i Ro og for at finde sig selv. Hun længes efter Jørgen, men da han kommer derud for at hente hende igen, saa har hun dog Styrke nok til at lade ham gaa alene tilbage.

»Jeg er død... jeg lever ikke mere... jeg er gammel!« siger hun, og han tager bort — fortvivlet... Men hun ved, at Ungdommen hurtigt glemmer, og ogsaa han vil glemme hende.

Inderst inde er hun dog fortvivlet. Ganske vist har hun vundet Sejr over sig selv, men Sejren har været dyrekøbt — og hun forstaar, at hun længe kommer til at kæmpe — om og om igen.

Endnu kan hun jo være smuk — endnu kan hun føle Mændenes beundrende Blikke — og alligevel.. den graa Alderdom er det Spøgelse, der stadig staar for hende. Og hun ved, at Ungdommen er uden Medlidenhed. Ungdommen er Rigdommen, men Ungdommen har intet tilovers for andet end det, der er ungt med den — og rigt som den.

Hvad nytter det hende, at hun vender tilbage til den unge Mand, der elsker hende . . . en Dag vil han dog se den første Rynke i hendes Ansigt. Han vil maaske tie, men hun vil se, at han lider... og snart efter vil en ung, frisk Kvinde drage ham

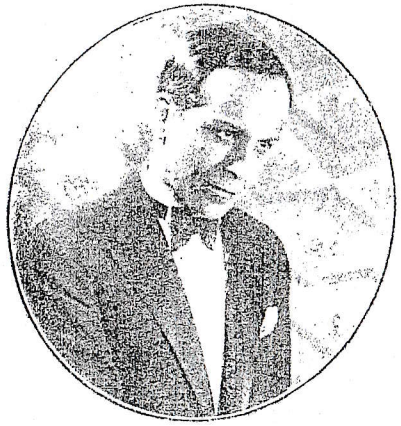

til sig . . . og selv har hun Valget mellem at flygte bort fra Verden og Livet — eller taale den Ydmygelse, der kan dræbe Sjælen.

Og hvis hun bliver herude i Ensomheden, saa vil Længslen efter Ungdommen, efter Kærligheden brænde i hendes Sjæl med Tusinde fortærende Flammer.

Endelig en Dag finder Elsie dog Vej ind til sin Sjæls Lønkammer — og endelig vender hun dog tilbage til den Mand, der trods alt har betydet mest for hende — Professor Lindtner.

De to forstaar, at Livet kan opbygges for dem igen . . . hvis de blot holder sammen og prøver paa at forstaa hinanden.

FREDE SKAARUP FILM'S

FILM-BIBLIOTEK

Gem denne lille Bog, og De vil for hver Sæson have et virkeligt Film-Blibliotek, der dels vil udgøre en nydelig lille Samling — og som dels vil minde Dem om de bedste Filmforestillinger, De har set.

Allerede udkommet:

1. LÆDERSTRØMPE (Cooper-Filmen I)
2. HJORTEDRÆBER (Cooper-Filmen II)
3. DEN FARLIGE ALDER (Asta Nielsen)

Senere udkommer:

4. Oprøret i Kina - „Det graa Spøgelse"

Manglede Numre

vil kunne faas ved Indsendelse af 25 Øre i Frimærker til FREDE SKAARUP FILM, Jernbanegade 9, København V.